

Politici publice pentru consolidarea cooperativelor agricole din România. Nevoi și finanțare

Autor: Alexandra Popa

Cuprins

- 1. Introducere**
- 2. Scurt istoric al politicilor publice care au sprijinit dezvoltarea cooperativelor agricole după 2007**
- 3. Nevoile de finanțare ale cooperativelor agricole – rezultatele cercetării cantitative**
 - 3.1 Surse de finanțare utilizate de cooperativele agricole**
 - 3.2 Accesarea fondurilor europene**
 - 3.3 Principalele obstacole în accesarea finanțării**
 - 3.4 Tipuri de investiții vizate de cooperative**
 - 3.5. Preferințe privind condițiile de creditare**
 - 3.6 Accesul dificil la finanțare: obstacole legate de garanții**
- 4. Finanțarea cooperativelor agricole – perspectiva instituțiilor de creditare**
- 5. Exemple de bună practică europeană în domeniul finanțării cooperativelor agricole**
- 6. Concluzii și recomandări**
 - Concluzii**
 - Recomandări**
 - A. Pentru înființarea de noi cooperative agricole și stimularea asociativității fermierilor**
 - B. Pentru consolidarea cooperativelor existente**

1. Introducere

Cooperativele agricole pot juca un rol esențial în dezvoltarea agriculturii și a satelor din România. Studiile internaționale[1] arată că așa numita agricultură “de mijloc” este singura zonă cu adevărat strategică pentru o dezvoltare echilibrată din punct de vedere socio-economic a acestui sector, întrucât este suficient de mare pentru eficiență economică, dar destul de mică pentru a rămâne legată de comunitățile rurale și pentru a asigura bunăstarea economică a fermierilor, dar și reziliența ecologică și securitatea alimentară.

Consolidarea „agriculturii de mijloc” în România – înțelesă ca segmentul de exploatații familiale comerciale de dimensiune medie, relativ bine echipate și cu potențial economic – a cunoscut o evoluție după aderarea României la Uniunea Europeană în 2007, însă cifrele ne arată că această evoluție a fost una lentă, fragmentată și dezechilibrată.

Chiar dacă o parte din fermele mici au crescut în dimensiune prin arendare sau cumpărare de terenuri, iar exploatațiile de 20–50 ha și 50–100 ha au crescut și ele ca număr și pondere în totalul suprafeței utilizate, agricultura din România rămâne până în zilele noastre fragmentată, polarizată (multe exploatații foarte mici <5 ha, mari >500 ha și foarte mari >3000 ha) și departe de a-și atinge potențialul economic sau social. Deși fondurile europene pentru agricultură și dezvoltare rurală după 2007 au sprijinit investițiile în utilaje, procesare și diversificare iar măsurile destinate fermelor de semi-subsistență, tinerilor fermieri și modernizării exploatațiilor agricole au ajutat multe gospodării să treacă la o formă semi-comercială sau comercială, agricultura de mijloc nu a devenit coloana vertebrală a sectorului, cum s-a întâmplat în țări ca Polonia sau Franța.

Astfel, într-o agricultură în care, conform ultimului Recensământ Agricol, peste 75% din exploatațiile agricole au sub 5 ha, peste 95% sunt înregistrate ca persoană fizică, iar exploatațiile mari sunt relativ puține (de ordinul zecilor de mii), dar controlează majoritatea terenurilor, cooperativa este una dintre principalele forme juridice de asociere care poate agrega resursele fermelor mici și medii și le permite acestora valorificarea eficientă a producției, creșterea veniturilor, integrarea în lanțuri scurte de aprovizionare, accesul la marile rețele comerciale prin negocieri colective ale contractelor, dar și modernizare și adaptarea la schimbările climatice, o dată cu atenuarea efectelor crizelor (pandemie, război) asupra fermierului individual.

În ultimul deceniu mai ales, sectorul cooperativelor agricole a cunoscut o expansiune semnificativă din punct de vedere numeric mai ales, susținută în mare parte de un cadru de politici publice care a oferit sprijin asocierii fermierilor. **Cu toate acestea, analizele recente indică riscul stagnării sau chiar al regresului, în absența unei continuități în sprijinirea cooperativelor deja constituite și în lipsa unor mecanisme eficiente care să stimuleze apariția unor cooperative noi.**

[1] Chenchen Ren et al. (2024) [Trade-offs in agricultural outcomes across farm sizes](#)

O parte semnificativă a cooperativelor înregistrate rămân inactive sau se constituie exclusiv pentru accesarea de fonduri europene sau obținerea unor facilități fiscale, fără o activitate economică reală. În același timp, în România există un număr relativ mic de cooperative mature, bine capitalizate, cu membri fermieri activi și performanți, în timp ce structurile mici și emergente, cele care ar avea cel mai mult nevoie de sprijin, rămân fragile și puțin reprezentate.

Nevoia de asociere rămâne însă majoră: pentru ca fermierii români să producă mai eficient, mai profitabil și mai sustenabil, este necesară o piață funcțională și dinamică a cooperativelor. Atât consolidarea structurilor existente, cât și stimularea formării de noi cooperative necesită instrumente de finanțare adecvate și politici publice coerente. Sprijinul trebuie să provină atât din fonduri europene nerambursabile, cât și din zona finanțărilor private, prin mai multe produse de creditare adaptate specificului cooperativelor, care să le recunoască și dimensiunea socială și comunitară.

Acest raport își propune, în cele ce urmează, să analizeze aceste provocări și oportunități.

Studiul se bazează în principal pe o cercetare cantitativă realizată de CRPE, care a avut ca obiective evaluarea nevoilor de finanțare și a accesului pe piața de desfacere în rândul cooperativelor agricole din România, cu accent pe entitățile la început de drum, înființate în ultimii 5 ani (peste 40% din total).

Cercetarea a presupus completarea de către reprezentanții cooperativelor a unui chestionar structurat. Într-o primă etapă, distribuirea chestionarului s-a realizat prin e-mail, către o bază de date obținută de la Oficiul Național al Registrului Comerțului, însă rata de răspuns a fost extrem de scăzută, ceea ce a necesitat modificarea abordării metodologice. Astfel, colectarea datelor s-a făcut și prin intermediul telefonului, cu sprijinul unui operator de interviu. Am obținut 50 de răspunsuri, în urma a peste 400 de apeluri telefonice efectuate, dintre care: 19 cooperative erau desființate/în curs de dizolvare/nu mai aveau activitate, 63 de numere de telefon erau nefuncționale sau neasociate cooperativei, la 249 de apeluri nu s-a primit răspuns deși s-a revenit de mai multe ori, iar 62 de respondenți au refuzat participarea la cercetare.

Componenta cantitativă a fost completată de o cercetare calitativă, constând în cinci interviuri cu principalele bănci și instituții financiare non-bancare active pe piața de creditare a agriculturii din România și un interviu cu un reprezentant al uneia dintre principalele organizații reprezentative ale sectorului cooperatist agricol din România. De asemenea, studiul include date oficiale furnizate de instituțiile statului cu privire la accesul cooperativelor agricole la fondurile europene pentru agricultură și dezvoltare rurală, precum și informații incluse în alte strategii, programe și documente oficiale sau cercetări relevante pentru tematica finanțării agriculturii și a cooperativelor agricole.

Astfel, raportul trece în revistă politicile publice relevante pentru sprijinirea cooperativelor agricole din perioada post-aderare (după 2007), punctează efectele acestora asupra dinamicii sectorului și, pe baza datelor colectate direct de la cooperative, investighează principalele nevoi în materie de finanțarea acestui tip de entitate economică colectivă. În final, raportul oferă recomandări pentru viitorul cadru financiar multianual al Uniunii Europene, cu scopul de a consolida rolul cooperativelor agricole în modernizarea agriculturii românești.

2. Scurt istoric al politicilor publice care au sprijinit dezvoltarea cooperativelor agricole după 2007

În ultimii 18 ani asocierea fermierilor din România au fost susținută astfel:

PNDR 2007–2013 a vizat indirect doar dezvoltarea cooperativelor agricole. Singurul stimulent pentru asociativitate a fost măsura 142 – Sprijin pentru înființarea grupurilor de producători, care acorda o sumă forfetară grupurilor de fermieri deja constituite și recunoscute conform legislației în vigoare. Până la finalul programului a fost contractată doar 32,12% din suma alocată măsurii – aproximativ 9,2 mil Eur -, sumă accesată de 53 de grupuri de producători, însumând doar 3016 membri[2]. Conform raportului anual de progrese privind implementarea PNDR în 2013, din cele 2.111 exploatații de semi-subsistență care ar fi trebuit să intre pe piață ca urmare a asocierii în grupuri de producători sprijinite prin măsura 142, doar 84 de mici ferme (4%) au beneficiat efectiv de acest stimulent. Astfel, nu a existat nici un sprijin pentru facilitarea constituirii de noi grupuri, asociații și mai ales cooperative agricole, care necesită procese de informare a grupurilor de fermieri, consiliere, consolidare a capitalului social în comunități, realizarea de planuri de afaceri pentru entități colective, precum și exersarea unor proceduri interne de guvernanță, management, extindere. Însăși evaluarea ministerului menționează că o cauză care a determinat interesul scăzut din partea potențialilor beneficiari a fost lipsa unei faze inițiale de consiliere, instruire și informare asupra sprijinului comunitar.[3]

Programul care a urmat, PNDR 2014-2020 a adresat, în mare parte, aceste probleme. Un aport semnificativ în consultările publice care au pregătit noul program de dezvoltare rurală l-a avut documentarea primilor ani de implementare a programului pilot de constituire de noi cooperative sprijinit de Romanian-American Foundation[4], care au subliniat nevoia de facilitare comunitară și asistență de business în pregătirea unor asocieri de fermieri care să lucreze împreună cu adevărat și mai ales care să reziste în timp.

Măsura 2 - Servicii de consiliere, servicii de gestionare a exploatațiilor agricole și servicii de înlocuire în cadrul exploatației a vizat, printre altele, sprijinirea explicită a constituirii de cooperative agricole în PNDR 2014-2020 și a consiliat fermierii pentru a dezvolta forme asociative, inclusiv prin întocmirea de planuri de afaceri. Conform MADR, în urma implementării acestei măsuri au fost înființate 301 cooperative, 32 grupuri de producători și au fost consiliați 10.032 fermieri[5]. Nu există în acest moment date cu privire la calitatea asistenței oferite, a ratei de supraviețuire a acestor cooperative și grupuri de producători, a performanțelor lor economice sau a impactului în comunitățile rurale a acestei măsuri. Cu toate acestea, reprezentanții sectorului asociativ agricol reclamă faptul că implementarea acestei măsuri fără implicarea uniunilor de ramură și/sau a organizațiilor cu expertiză în domeniul cooperativelor agricole a făcut ca foarte puține forme de asociere cu rol economic să devină performante și să își mențină și continue activitatea și în prezent.

[2] Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) (2013) Raport anual de progrese PNDR 2013, pag 64.

[3] Idem, pg 61

[4] CRPE (2013) Propunere CRPE - măsura „Asistență asociere” PDR 2014-2020.

[5] Adresa MADR nr 281375/28.06.2024 de raspuns catre intrebarea dl. Nagy Vasile, deputat, înregistrată la Camera Deputatilor cu nr 13061A/2024, având ca obiect “Clarificări privind susținerea cooperativelor agricole din România”

De asemenea, PNDR 2014-2020 a priorizat, în cadrul măsurilor atipice din cadrul axei LEADER (prin Grupurile de Acțiune Locală) proiectele prin care se înființau și dezvoltau cooperative agricole, cooperativele agricole fiind beneficiari eligibili pentru parteneriate inovative și constituirea de lanțuri scurte de aprovizionare la nivelul teritoriului GAL-ului. De asemenea, și măsurile 16.4/16.4a – Cooperare pentru lanțuri scurte de aprovizionare au oferit sprijin (indirect) pentru procesele de constituire a unor cooperative agricole prin finanțarea unor proiecte tip lanț scurt de desfacere implementate de parteneriate locale între fermieri, cooperative, ONG-uri, GAL-uri etc.

Mai mult, PNDR 2014-2020 a oferit cooperativelor o intensitate sporită a sprijinului la depunerile de proiecte pentru principalele măsuri de investiții în exploatații agricole și procesare (4.1 și 4.2) din PNDR 2014-2020.

Conform datelor furnizate de către Agenția de Finanțare a Investițiilor Rurale în scopul acestui studiu, cooperativele au beneficiat de PNDR 2014-2020 și Tranziție 2021-2022 astfel:

Submăsură	Număr proiecte	Valoare contractată (euro)
4.1 – Investiții în exploatații agricole	67	93.982.793
4.1 – Tranziție 2021-2022	324	397.967.595
4.1.a – Investiții în exploatații pomicole	4	2.955.835
4.1.a – Tranziție 2021-2022	12	8.371.814
4.2 – Procesare/marketing produse agricole	38	49.300.611
4.2 – Tranziție 2021-2022	22	25.138.182
4.2a – Procesare produse pomicole	7	5.695.129
4.2a – Tranziție 2021-2022	8	5.904.892
16.1A – Grupuri operaționale pomicol	1	300.146
16.4 – Cooperare lanț aproviz. agricol	2	173.061
16.4 – EURI (sector agricol)	10	2.239.291
16.4a – Cooperare pomicol	1	100
16.4a – EURI (sector pomicol)	2	366.904
Total proiecte contractate	498	592.496.253

Datele de mai sus arată că PNDR 2014-2020 a venit cu o infuzie substanțială de sprijin financiar pentru proiecte derulate de cooperativele agricole din România, în special în zona de investiții în exploatarea agricolă și procesare, într-o perioadă în care a fost operaționalizat un alt set relevant de stimulente pentru dezvoltarea sectorului cooperatist: legislația fiscală.

Legea 164/2016 a modificat și completat legea cooperativei agricole nr 566/2004 prin introducerea unor facilități fiscale pentru cooperative, care abia în 2019, prin Legea 21/2019 au fost clarificate, prin implicarea organizațiilor profesionale ale cooperativelor agricole.

Acestea stipulau:

- scutirea de la plata impozitului pe profit a cooperativelor agricole care procesează produse agricole și/sau care produc/ comercializează material genetic și/sau au activitate de creștere și/sau activitate de reproducție, astfel: pentru primii 5 ani de la începerea desfășurării activității în cazul celor nou-înființate și pentru o perioadă de 5 ani pentru cele deja înființate, care au realizat o cifră de afaceri anuală netă de până la 10.000.000 euro;

- scutirea membrilor de la plata impozitului pe venituri în cazul persoanelor juridice microîntreprinderi și de la plata impozitului pe norma de venit în cazul persoanelor fizice, respectiv persoană fizică autorizată, întreprindere individuală, întreprindere familială;

- scutirea membrilor cooperatori și a cooperativelor agricole de la plata impozitului pe clădirile și pe terenurile utilizate pentru producția valorificată prin/către cooperativa agricolă, inclusiv pentru bunurile aflate în patrimoniul de afecțiune al persoanelor fizice autorizate, întreprinderilor individuale și întreprinderilor familiale;

- scutirea membrilor cooperativelor agricole de la plata impozitului pe arendă în cazul terenurilor luate în arendă de către cooperativele agricole de la aceștia.

Pentru a beneficia de aceste facilități fiscale membrii cooperatori trebuie să dovedească că au valorificat în anul anterior celui pentru care se datorează impozitele cel puțin 50% din producția obținută prin/către cooperativele agricole.

Planul Național Strategic 2023-2027 continuă pe linia PNDR 2014-2020 prin acordarea de punctaj suplimentar formelor asociative la accesarea diverselor intervenții astfel:

Intervenții din PNS 2023–2027 care sprijină cooperativele agricole[6]

Cod intervenție	Denumire intervenție	Cooperative eligibile	Punctaj suplimentar
DR-13	Investiții în exploatații agricole	Da	Da
DR-14	Investiții în sectorul zootehnic	Da	Da
DR-15	Investiții în exploatații pomicole	Da	Da
DR-20	Investiții în unități de condiționare, depozitare, procesare	Da	Da
DR-22	Înființarea/reconversia plantațiilor pomicole	Da	Da
DR-26	Înființare de grupuri și organizații de producători	Da (forme asociative)	—
DR-30	Instalarea tinerilor fermieri (membri în cooperative)	Indirect	Da
DR-38	LEADER – GAL-uri (prin SDL)	Da	Variabil

Din păcate intervenția DR-35 –Dezvoltarea cooperării în cadrul lanțului valoric (“noua” măsură 16.4 din PNDR 2014-2020), care avea ca scop facilitarea cooperării la nivel local între fermieri – în special forme asociative -, pentru dezvoltarea lanțurilor scurte de aprovizionare, a fost eliminată (fără a fi lansată) din program în 2024 de către MADR, cei 20 mil. Euro alocați inițial fiind transferați către DR 22, măsura care finanțează procesarea. Astfel, în actuala perioadă de programare fermierii mici sunt dezavantajați - cooperativele agricole nu beneficiază și de această măsură care ar fi ajutat formele asociative funcționale care vor să se extindă, să inoveze sau să colaboreze cu alți actori în vederea dezvoltării unor lanțuri de valoare pe plan local.

În concluzie, putem citi evoluția semnificativă din punct de vedere numeric a sectorului cooperativelor agricole de după 2020 în lumina efectelor agregate ale acestor seturi de stimulente - PNDR 2014-2020 și legislația fiscală favorabilă.

Conform cercetărilor CRPE din 2023-2024[7], În 2023 existau 2.620 cooperative agricole înregistrate la ONRC, în creștere cu 70% față de 2020 și cu 163% mai multe decât în 2017. Cu toate acestea, aproape jumătate din cooperative existau doar “pe hârtie” – nu își depuseseră cu un an înainte bilanțul contabil.

Mai mult, potrivit rezultatelor cercetării realizate atunci de CRPE în rândul a 153 de noi cooperative agricole, reprezentanții a peste 80% dintre cooperative au afirmat că acestea au fost înființate pentru a accesa fonduri europene, iar jumătate dintre ele spun că s-au constituit pentru a beneficia de scutirile fiscale acordate cooperativelor agricole, dar și pentru a vinde mai mult/bine împreună și a-și eficientiza activitatea. Aceste răspunsuri indică prevalența unor motivații extrinseci în procesul de constituire a cooperativelor, dar nu exclud o orientare către obiective economice legitime: dorința de a vinde mai eficient, de a-și crește puterea de negociere și de a valorifica în comun resursele existente.

În același timp, 54% din cele 153 de cooperative participante la cercetarea CRPE anul trecut au identificat ca principala provocare cu care se confruntă este dificultatea în a accesa finanțări nerambursabile/credite bancare pentru dezvoltare.

Prin urmare, chiar dacă o parte dintre noile cooperative au fost înființate sub impulsul unor stimulente externe, ele exprimă totuși o aspirație reală pentru dezvoltare colectivă și performanță economică. Într-un mediu favorabil – în care politicile publice să asigure acces la cunoaștere, formare continuă, modele de bună practică și finanțare adecvată – aceste entități ar putea contribui semnificativ la transformarea calitativă a sectorului. În acest context, devine esențială o analiză aprofundată a provocărilor legate de accesul cooperativelor agricole la finanțare, temă căreia îi este dedicată secțiunea următoare.

3. Nevoile de finanțare ale cooperativelor agricole – rezultatele cercetării cantitative

În perioada februarie-mai 2025 CRPE a realizat o cercetare în rândul cooperativelor agricole, care a avut ca obiective evaluarea nevoilor lor de finanțare și a percepțiilor cu privire la problematicile referitoare la accesul pe piața de desfacere.

O primă concluzie care poate fi trasă în urma acestui demers este că, din acest eșantion, o mare parte a cooperativelor agricole înregistrate formal nu sunt active sau nu sunt ușor de contactat, ceea ce ridică semne de întrebare asupra gradului lor real de funcționare și a calității bazei de date existente.

Mergând mai departe la răspunsurile celor 50 de cooperative, principalele rezultate ale cercetării (disponibilă în extenso pe site-ul CRPE[8]) sunt:

[7] CRPE (2024) Statusul cooperativelor agricole din România

[8] CRPE (2025) Nevoile cooperativelor agricole din România în privința accesului la finanțare și la piețe de desfacere

3.1 Surse de finanțare utilizate de cooperativele agricole

Cercetarea arată că autofinanțarea, prin reinvestirea profitului, rămâne principala sursă de susținere a activității cooperativei: 50% dintre respondenți au menționat această formă de finanțare. Contribuțiile directe ale membrilor cooperatori reprezintă o altă resursă semnificativă, fiind utilizate de 44% dintre cooperative.

Fondurile europene nerambursabile sunt accesate de 40% dintre cooperativele intervievate, ceea ce confirmă importanța lor pentru dezvoltarea cooperativei. În contrast, doar 25% dintre cooperative au menționat accesarea de credite bancare (cu dobândă mai mică), iar alți 12% au reușit să obțină credite provenite de la instituții financiare non-bancare (IFN-uri).

3.2 Accesarea fondurilor europene

Dintre cooperativele care au beneficiat de fonduri europene (20 din cele 50 analizate), 80% au obținut finanțare prin Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014–2020, iar 25% au accesat fonduri prin Planul Național Strategic (PNS) 2023–2027, aflat încă în implementare timpurie.

De asemenea, 42% dintre cooperative au indicat că membrii lor au accesat individual fonduri europene, iar investițiile obținute în acest mod sunt uneori utilizate și de alți membri ai cooperativei, în beneficiul colectiv. Răspunsurile oferite de cooperative arată că decizia de a aplica individual pentru accesarea fondurilor europene și nu prin intermediul cooperativei a fost influențată de mai mulți factori. Printre aceștia se numără:

- accesul mai facil la fonduri în mod individual / înainte de înființarea cooperativei sau în cazul fermierilor tineri,
- percepția că procedurile de aplicare prin cooperative sunt mai complicate, mai birocratice și mai lente decât cele individuale, în special pentru proiecte de modernizare sau achiziții de echipamente.
- lipsa de încredere în capacitatea managerială a cooperativei și în transparența deciziilor, sau lipsa acestor funcții.

3.3 Principalele obstacole în accesarea finanțării

Cea mai frecvent menționată barieră este birocrăția excesivă, identificată ca obstacol major de 72% dintre cooperative. Pe lângă aceasta, costurile ridicate de creditare (dobânzi și comisioane) sunt o problemă pentru 44% dintre respondenți, în timp ce condițiile de cofinanțare sunt considerate dificile de 40%, semnalând probleme în mobilizarea resurselor proprii necesare accesării sprijinului nerambursabil.

În plus, 40% dintre cooperative consideră că fondurile alocate de stat pentru sprijinirea cooperativei sunt insuficiente.

Cerințele restrictive de eligibilitate afectează 30% dintre cooperative, iar blocajele administrative la nivel județean, în etapa de evaluare sau implementare a proiectelor, sunt semnalate de 22%.

Accesul deficitar la informații despre programele de sprijin disponibile este o problemă menționată de 20% dintre cooperative. Pe lângă dificultățile externe, cooperativele se confruntă și cu provocări de natură internă. Printre acestea se numără reticența față de contractarea de credite, generată de incertitudinile privind rambursarea în condițiile unor venituri fluctuante și a întârzierilor frecvente la încasarea plăților. Un alt aspect semnalat de respondenți este lipsa de produse financiare adaptate specificului cooperativelor agricole – ceea ce sugerează că, dincolo de barierele administrative sau financiare, piața financiară nu oferă încă soluții calibrate pentru această formă de organizare.

3.4 Tipuri de investiții vizate de cooperative

Cea mai mare parte a cooperativelor participante (88%) își doresc să acceseze finanțări pentru investiții productive, în special pentru achiziția de echipamente și modernizare. Un obiectiv central este și dezvoltarea capacităților de depozitare (menționat de 56% dintre respondenți), indicând preocuparea pentru reducerea pierderilor post-recoltare și creșterea calității produselor.

Alte direcții de interes includ:

- marketing și promovare – 42%,
- capital de lucru – 34%,
- achiziționare de teren agricol – 28%,
- tehnologii agricole moderne – 22%,
- investiții în energie regenerabilă – 18%,
- achiziționare de animale – 14%.

3.5. Preferințe privind condițiile de creditare

Majoritatea cooperativelor preferă perioade de rambursare extinse:

- 42% preferă credite pe 6–10 ani,
- 28% pe 3–5 ani,
- doar 8% ar accepta termene sub 3 ani.

Această orientare reflectă o nevoie reală de flexibilitate financiară, corelată cu ciclurile lungi de recuperare a investițiilor. În plus, 64% dintre cooperative solicită o perioadă de grație pentru creditele de investiții, semnalând dificultăți în începerea rambursării imediat după obținerea finanțării.

3.6 Accesul dificil la finanțare: obstacole legate de garanții

Una dintre cele mai frecvente și constrângătoare bariere este cerința de garanții disproporționate. Respondenții menționează cazuri de:

- solicitări de garanții reale (bunuri imobiliare, utilaje, terenuri) de până la 250% din valoarea creditului;
- scrisori de garanție bancară foarte greu și scump de obținut;
- solicitarea de garanții personale, în contextul în care cooperativele nu dețin active proprii semnificative.

În plus, gestionarea garanțiilor imobiliare este adesea problematică: cooperativele nu au titluri de proprietate asupra activelor (ci doar drept de folosință), iar evaluarea și înregistrarea acestora presupune costuri și eforturi suplimentare. Acest context generează un cerc vicios: cooperativele nu pot accesa finanțare pentru că nu dispun de active, dar nu pot dobândi active pentru că nu pot accesa finanțare. Aproape o treime dintre cooperativele respondente au declarat că au renunțat la o finanțare din cauza imposibilității de a furniza garanțiile cerute de bancă sau IFN, ceea ce denotă faptul că în special cooperativele tinere, cu patrimoniu redus au puține șanse de a face investiții colective în absența finanțărilor nerambursabile.

4. Finanțarea cooperativelor agricole – perspectiva instituțiilor de creditare

Agricultura este și a fost dintotdeauna un sector riscant pentru finanțare din partea instituțiilor de creditare.

În 2022, agricultura din România înregistra cel mai mare deficit de finanțare din întreaga Uniune Europeană, conform studiului “Financing gap in the agriculture and agri-food sectors in the EU”[9].

Studiul anterior fi-compass, publicat în 2020 arată că mai puțin de 5% dintre fermierii români chestionați au aplicat pentru un împrumut în 2017, iar împrumuturile private de la familie sau prieteni au devenit o sursă importantă de finanțare. Situația este cu totul alta în Franța, Danemarca, Belgia și alte țări vestice, unde aproape jumătate din agricultori au obținut macar o dată un împrumut bancar.

În acest context general, situația cooperativelor agricole, entități colective noi pe piața finanțării din România, cu un statut încă neclar din perspectiva practicii instituționale și juridice - uneori tratate ca ONG-uri, altele ca firme – nu are cum să fie mai simplă.

Conform Planului Național Strategic 2023-2027[10] “capitalizarea formelor asociative rămâne însă cea mai grea barieră de depășit pentru formele asociative, cu predilecție pentru cooperative, în contextul în care majoritatea cooperativelor au o bază materială insuficientă și nu dețin decât capital social. În plus, membrii cooperatori au nevoie la rândul lor de capitalizare pentru afacerile curente, ceea ce determină lipsa de lichidități pentru investiții ale cooperativelor, acestea fiind în continuare captive în paradigma de comercianți/traderi ai producției/inputurilor membrilor.” Tot PNS menționează că aceste forme asociative au un grad de capitalizare de doar 7,9%, ceea ce înseamnă că, în medie, numai 7,9% din totalul activelor lor sunt finanțate din surse proprii (capitaluri proprii), ceea ce denotă o foarte slabă autonomie financiară. Studiul fi-compass (2023): „Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Romania” identifică ca și cauză a acestei slabe capitalizări a cooperativelor agricole din România lipsa garanțiilor, organizarea informală și lipsa unor produse financiare specifice.

[1] FI-Compass (2023) [Financing gap in EU agricultural and agri-food sectors](#), pagina 12.

[2] European Commission (n.d.) [CAP strategic plans](#) – Romania

Într-adevăr, conform interviurilor realizate în scopul acestui studiu cu bănci și instituții de microcreditare, cooperativele sunt văzute ca structuri instabile, uneori cu o funcționare formală, dar fără activitate economică reală.

Băncile și IFN-urile reclamă faptul că multe cooperative nu au istoric financiar, active bancabile (cu care să garanteze) sau fluxuri de numerar predictibile. Garanțiile reale (terenuri, echipamente) aparțin membrilor, nu cooperativei – ceea ce reduce capacitatea de garantare. Mai mult, instituțiile de finanțare privată spun că în interacțiunea cu cooperativele agricole de multe ori constată că acestea nu au documentația de bază în regulă – statut, act constitutiv, iar fluctuația membrilor este atât de mare, încât nu se întrunesc condiții de bază pentru formalizarea unui contract de credit.

Cu toate acestea, agricultura din România și inclusiv cooperativele agricole au beneficiat în ultimii ani de diverse instrumente financiare care au sprijinit accesul fermierilor și al grupurilor asociative la finanțare:

O parte dintre acestea au putut fi finanțate, alături de producătorii individuali, din Politica Agricolă Comună (PAC) în special prin Pilonul II (dezvoltare rurală), prin următoarele instrumente financiare:

- Credite de cofinanțare sau credite de sine stătătoare, garanții oferite în cadrul submăsurilor PNDR precum sM 4.1/4.1a (investiții în exploatații agricole/pomicole), sM 4.2/4.2a (procesare/marketing) și sM 6.4 (diversificare non-agricol),
- Împrumuturi cu partajarea riscului, în care instituții financiare acordă credite cu dobândă subvenționată de 3-4% în loc de 10%, diferența fiind acoperită de un fond public sau internațional -ex. Fondul European de Investiții (FEI)
- Garanții din fonduri europene (ex. FEI, InvestEU) sau naționale (Fondul de Garantare a Creditului Rural), care acoperă parțial riscul băncii sau al IFN-ului dacă fermierul/cooperativa nu rambursează. Ca urmare, instituția financiară poate să accepte riscuri mai mari (ex. cooperative fără istoric), să nu mai ceară garanții reale sau să ofere dobânzi mai mici

O categorie care poate fi foarte relevantă pentru cooperativele agricole o reprezintă așa zisele instrumente “blended” (combinate), care include atât servicii de consiliere pentru dezvoltarea afacerii pentru fermieri/cooperative (educație antreprenorială, planificare, contabilitate simplificată), cât și dobândă subvenționată. Iar programul EU Blending Facility combină garantare, subvenții și sprijin tehnic.

Astfel, se poate demonstra faptul că în ultimii ani, piața financiară din România a fost completată cu o serie de instrumente de sprijin public, finanțate din fonduri europene și naționale, care teoretic ar putea facilita accesul cooperativelor agricole la finanțare. **Totuși, aceste instrumente au fost folosite în România cu precădere pentru sprijinirea producătorilor individuali.**

Majoritatea băncilor și IFN-urilor intervievate pentru acest raport au accesat aceste instrumente financiare menite să canalizeze împrumuturi pentru fermieri și cooperative în condiții mai favorabile sau sunt încă angrenate în astfel de programe, dar fără să aibă produse dedicate pentru cooperative. Drept pentru care, cumulativ numărul de împrumuturi efectiv acordate cooperativelor agricole este de ordinul zecilor, nicidecum sutelor sau miilor. IFN-urile mai ales au menționat că în contextul actual de profesionalizare a sectorului, ei preferă să ofere împrumuturi membrilor operatori, astfel confirmând faptul că nu au produse dedicate sau apetit de risc pentru această categorie de clienți.

5. Exemple de bună practică europeană în domeniul finanțării cooperativelor agricole

În mai multe state europene, cooperativele agricole beneficiază de mecanisme financiare dedicate.

Un exemplu relevant vine din Franța, unde cooperativele agricole pot accesa garanții prin intermediul SIAGI[11] – o societate mutuală de garantare susținută de stat, care colaborează cu cooperativele centrale. Acest model permite acordarea de garanții nu doar pe baza bonității financiare, ci și pe baza planului colectiv de dezvoltare, integrând principiul solidarității mutuale. SIAGI acoperă o parte substanțială din risc și facilitează credite de investiții acordate de băncile comerciale pentru cooperative care activează în procesare, logistică sau comercializare.

În Italia, un rol esențial îl joacă Cooperfidi Italia[12], o instituție financiară mutuală creată de mișcarea cooperatistă, care oferă atât garanții, cât și microcredite directe pentru cooperative. Finanțarea este completată de fonduri structurale europene și de contribuții publice naționale. Riscul este evaluat în baza planului de afaceri colectiv și a istoricului cooperativei, nu al membrilor individuali. **În plus, cooperativele beneficiază de consiliere financiară și coaching, aspect esențial pentru structurile mai mici sau nou-înființate.**

De asemenea, tot în Italia COOPFIN este un instrument financiar operațional în Italia de peste 20 de ani, dedicat sprijinirii accesului la finanțare al cooperativelor, în special al celor mici, nou înființate, aflate în tranziție sau în dificultate. Programul este implementat în cadrul unui parteneriat între Ministerul Dezvoltării Economice, autoritățile regionale și organizațiile cooperatiste, combinând fonduri structurale europene (FEDR/FSE) cu resurse publice naționale.

Prin intermediul COOPFIN[13], cooperativele beneficiază de:

- microcredite în condiții favorabile, adesea fără a fi necesare garanții clasice;
- asistență tehnică și coaching, pentru întărirea capacității lor administrative și economice;
- un accent deosebit pus pe susținerea cooperativelor mici și emergente, inclusiv în fazele incipiente ale dezvoltării.

Scopul programului este de a încuraja incluziunea financiară și consolidarea structurilor cooperative în sectoare economice vulnerabile, oferind o alternativă viabilă la mecanismele clasice de creditare, dificil accesibile pentru structurile colective noi sau insuficient capitalizate.

[1] SIAGI (n.d.) [Société de caution mutuelle pour les artisans et les petites entreprises](#)

[2] Cooperfidi Italia (n.d.) [FEI Social Entrepreneurship](#)

[1] Interreg Europe (n.d.), [CoopFin](#) - microcredit to cooperatives members

În Spania, accesul la finanțare este facilitat prin colaborarea dintre cooperative și băncile cooperatiste (precum Cajamar[14] sau Caixa Rural), care înțeleg specificul organizațiilor mutuale. Aceste instituții oferă produse financiare adaptate ciclurilor agricole și realităților cooperativelor (perioade de grație, rambursare sezonieră, dobânzi subvenționate), deseori însoțite de scheme de garantare susținute de regiuni sau de instrumente europene precum InvestEU.

Tot în Spania, una dintre cele mai semnificative inițiative de sprijin pentru cooperativele agricole vine din partea BBVA[15], o bancă care colaborează deja cu aproximativ 40% dintre cooperativele agricole din țară. Scopul acestui parteneriat este să le ofere soluții financiare adaptate sectorului agricol, un domeniu în care veniturile sunt adesea sezoniere, și depind de multe elemente externe, iar accesul la finanțare poate fi dificil.

BBVA oferă un pachet complet de produse și servicii financiare dedicate cooperativelor agricole și membrilor acestora. În primul rând, oferă finanțări personalizate, cu termene de rambursare flexibile, perioade de grație și planuri de amortizare care țin cont de ciclurile de producție și sezonalitatea veniturilor. Acest lucru înseamnă că fermierii nu sunt presați să ramburseze împrumuturile în perioadele în care nu au încasări, ci pot adapta plățile la calendarul agricol.

De asemenea, „planul pentru cooperative” (co-op plan), este un instrument financiar creat de BBVA pentru a gestiona relațiile financiare dintre cooperative și membrii acestora. Acest plan este aplicat în peste 1.200 de cooperative din Spania, fiecare având o cifră de afaceri de peste 1 milion de euro. Practic, acest sistem ajută la gestionarea eficientă a plăților și încasărilor în cadrul cooperativelor.

În plus, pentru a ușura și mai mult accesul fermierilor la finanțare, BBVA a creat parteneriate strategice cu organizații profesionale agricole. De exemplu, are un acord de colaborare dintre BBVA și ASAJA Castilla-La Mancha, una dintre cele mai active organizații de fermieri din regiune. ASAJA informează fermierii, redactează cereri de sprijin și gestionează documentația necesară pentru accesarea fondurilor europene din cadrul Politicii Agricole Comune (PAC). Sprijinul este disponibil pentru toți fermierii din Castilla-La Mancha care sunt clienți BBVA și solicită ajutor. Pe de altă parte, toți membrii ASAJA beneficiază de acest acord, ceea ce creează un sistem eficient de sprijin instituțional și bancar integrat.

Concluzionând, aceste modele funcționează pentru că sunt adaptate realității din teren. Fermierii și cooperativele nu primesc doar un produs financiar, ci un întreg pachet de sprijin construit în jurul nevoilor lor.

În toate aceste cazuri, cooperativa nu este tratată ca o întreprindere obișnuită, ci ca o formă specifică de organizare economică ce necesită instrumente dedicate, flexibile și integrate. **Fie că vorbim de garantare mutuală, credite adaptate sezonier, consiliere financiară sau fonduri mixte, aceste abordări arată că accesul real la finanțare pentru cooperative nu este doar o chestiune de accesat instrumente financiare europene și integrat în ofertă bancară, ci de viziune politică și conectare între instituții.**

[14] Cajamar (n.d.) <https://www.cajamar.es>

[15] BBVA (n.d.), [BBVA works with 40 percent of agricultural co-ops in Spain](#)

6. Concluzii și recomandări

Concluzii

În ultimul deceniu, cooperativizarea agriculturii românești a cunoscut o creștere numerică semnificativă, impulsionată în special de măsurile de sprijin fiscal și financiar promovate prin PNDR 2014-2020 și apoi PNS 2023-2027. Cu toate acestea, analiza datelor colectate în cadrul cercetării de față indică o discrepanță puternică între creșterea cantitativă și nivelul de funcționalitate economică al cooperativelor. Totuși, intențiile exprimate de majoritatea respondenților – 88% dintre cooperative își doresc să acceseze finanțări pentru investiții în echipamente și infrastructură, 56% vor dezvoltarea spațiilor de depozitare, iar 42% urmăresc promovarea și marketingul colectiv – indică existența unei dorințe reale de dezvoltare și consolidare economică prin cooperare. Aceasta motivație este însă constrânsă sever de barierele de acces la finanțare: 54% dintre respondenți consideră că accesarea unui credit sau grant este principala dificultate cu care se confruntă.

Printre obstacolele cele mai frecvent menționate se numără absența garanțiilor reale (în contextul în care activele nu sunt de regulă în proprietatea cooperativei), solicitarea unor garanții disproporționate (până la 250% din valoarea creditului) și refuzul instituțiilor financiare de a acorda credit fără garanții personale sau imobiliare. **Astfel, multe cooperative rămân blocate într-un cerc vicios: nu pot investi pentru a deveni viabile deoarece nu au acces la finanțare, și nu pot obține finanțare pentru că nu sunt suficient de capitalizate sau nu dețin active proprii.**

De asemenea, lipsa unor instrumente financiare specifice, calibrate pe modelul de guvernanta colectivă al cooperativelor, accentuează lipsa lor de competitivitate în raport cu fermierii individuali. Există instrumente precum creditele cu dobândă subvenționată prin FEI sau garanții FGCR, însă acestea nu sunt concepute special pentru cooperative și nu recunosc în mod sistematic riscurile și specificul acestor structuri. În același timp instituțiile financiare consideră fie că le este mai ușor să finanțeze membrii cooperatori și să scurtcircuiteze probleme și lacunele unei cooperative start up în procesul de analiză financiară, fie consideră că sunt prea puține cooperative viabile pe piață și nu este justificat efortul de a construi produse de creditare specifice.

Însă exemplele țărilor cu sectoare cooperatiste agricole puternice (și cu tradiție) ne arată că acestea s-au construit la confluența unor multiple eforturi instituționale, dar și ca urmare a unei viziuni politice pentru dezvoltarea agriculturii.

Recomandări

A. Pentru înființarea de noi cooperative agricole și stimularea asociativității fermierilor:

1. Recomandăm menținerea facilităților fiscale din legea cooperăției agricole nr. 566/2004, propuse a fi eliminate de guvern[16]. Acestea și-au dovedit impactul în dezvoltarea sectorului cooperatist agricol, care riscă să intre într-o perioadă de regres fără un sprijin consistent, inclusiv de natură fiscală.

2. Următorul Plan Național Strategic pentru agricultură post-2027 trebuie să susțină înființarea de noi cooperative agricole prin facilitare comunitară, consiliere, crearea unui plan de afacere și sprijin de know-how în perioada de start-up.

B. Pentru consolidarea cooperativelor existente:

3. Este necesară finanțarea în următorul Plan Național Strategic pentru agricultură post-2027 a unui program de asistentă tehnică pentru cooperative - Fond National de Consolidare a Cooperativelor Agricole. Acesta ar trebui să combine granturi pentru capital de lucru, microinvestitii cu asistență pentru studii de fezabilitate și elaborarea planurilor de afaceri colective, precum și o componentă de mentorat obligatorie pentru cooperativele tinere sau fragile, pe modelul Coopfin din Italia. Cooperativele au nevoie de sprijin pentru a se consolida în aspecte ce țin de guvernanta internă, contabilitate adaptată, relații contractuale, negociere colectivă și acces pe piață. Un astfel de program ar putea fi gestionat de MADR, în parteneriat cu structuri asociative, universități, entități din AKIS.

4. Următorul Plan Național Strategic pentru agricultură post-2027 trebuie să continue susținerea cooperativelor agricole prin acordarea de punctaj suplimentar la măsurile de investiții și prin configurarea unei măsuri de investiții cu un buget dedicat exclusiv cooperativelor agricole. De asemenea, Programul trebuie să introducă o măsură destinată dezvoltării lanțurilor scurte de aprovizionare, în care principalii beneficiari eligibili să fie cooperativele agricole și formele asociative tip food hub care vor să se extindă, să inoveze sau să colaboreze cu alți actori în vederea dezvoltării unor lanțuri de valoare pe plan local.

5. De asemenea, propunem completarea listei beneficiarilor eligibili în Programul național de dezvoltare și susținere a industriei alimentare INVESTALIM aferent perioadei 2023-2026, a modalităților de acordare, a indicatorilor cantitativi și calitativi ai investiției, precum și a criteriilor de stabilire a punctajului pentru întreprinderile solicitante, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 844/2023, cu cooperativele agricole înființate prin Legea nr. 566/2004 și prioritizarea acestora la accesare în următoarele sesiuni de proiecte.

6. Este necesară adaptarea produselor financiare și a garanțiilor la modelul colectiv de afacere. Evaluarea bonității trebuie să țină cont de planul de afaceri al cooperativei ca entitate economică, nu exclusiv de istoricul financiar al membrilor fondatori. Este nevoie de instrumente flexibile de garantare, inclusiv recunoașterea drepturilor de utilizare a activelor membrilor, garanții mutuale sau fonduri de risc partajat între stat și sectorul bancar.

Propunem preluarea unor bune practici europene - exemple precum COOPFIN din Italia (microcredite fără garanții clasice și coaching pentru cooperative mici) sau SIAGI din Franța (garanții mutuale publice pentru cooperative) - ar putea inspira adaptarea unor mecanisme similare în România, sub formă de instrumente dedicate în cadrul Politicii Agricole Comune.

7. Este necesară crearea unui sistem de clasificare a cooperativelor active. Un mecanism național de validare și monitorizare a cooperativelor funcționale ar permite direcționarea eficientă a sprijinului financiar către entitățile cu activitate economică reală. Acest sistem ar putea deveni criteriu de eligibilitate sau punctaj în cadrul viitoarelor apeluri de proiecte europene. Cooperativele inactive ar trebui marcate ca atare în Registrul Național al Cooperativelor (gestionat de MADR) și la ONRC.

8. De asemenea, trebuie încurajată performanța economică și socială a cooperativelor, asocierea în cooperative de grad 3 care să realizeze investiții strategice la nivel regional și național. Cadrul de politici publice trebuie să propună soluții de încurajare și stimulare a fuziunii cooperativelor, pentru ca acestea să-și îmbunătățească indicatorii economico-financiar, sociali și de mediu în folosul membrilor.

În concluzie, cooperativizarea agriculturii românești a intrat într-o etapă de adolescență - maturizare, dar fragilă din punct de vedere calitativ și financiar. Viitorul acestui sector depinde de crearea unui ecosistem de finanțare adaptat specificului cooperativelor și de existența unui cadru politic și instituțional predictibil, care să încurajeze consolidarea structurilor viabile și înființarea unor noi, funcționale, competitive și sustenabile.

Bibliografie

- 1.Chenchen Ren et al. (2024) Trade-offs in agricultural outcomes across farm sizes, Earth Critical Zone, Volume 1, Issue 1,ISSN 2950-4767, Your paragraph text.
- 2.Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) (2013) Raport anual de progrese PNDR 2013, pag. 64.
- 3.Idem (MADR) (2013) Raport anual de progrese PNDR 2013, pag. 61, 2013.
- 4.CRPE (2013) Propunere CRPE - măsura „Asistență asociare” PDR 2014-2020.
- 5.Camera Deputatilor (2024) Adresa MADR nr 281375/28.06.2024 de raspuns catre intrebarea dl. Nagy Vasile, deputat, înregistrată la Camera Deputatilor cu nr 13061A/2024, având ca obiect “Clarificări privind susținerea cooperativelor agricole din România”
- 6.Prelucrare date cu ajutorul chatgpt, verificat de autor
- 7.CRPE (2024) Statusul cooperativelor agricole din România.
- 8.CRPE (2025) Nevoile cooperativelor agricole din România în privința accesului la finanțare și la piețe de desfacere
- 9.FI-Compass (2023) Financing gap in EU agricultural and agri-food sectors, pagina 12.
- 10.European Commission (no date) CAP strategic plans – România
11. SIAGI (n.d.) Société de caution mutuelle pour les artisans et les petites entreprises
- 12.Cooperfidi Italia (n.d.), FEI Social Entrepreneurship
- 13.Interreg Europe (n.d.), CoopFin - microcredit to cooperatives members
14. Cajamar (n.d.), Your paragraph text
- 15.BBVA (n.d.), BBVA works with 40 percent of agricultural co-ops in Spain,
16. Ministerul Finanțelor (2025), Proiect lege redresare eficientizare RP

Acest material a fost dezvoltat în cadrul proiectului „CoopNet 3.0 – Creștem capacitatea cooperativelor micilor fermieri”, un proiect implementat în perioada mai 2023 – decembrie 2025 de către Fundația Civitas pentru Societatea Civilă Cluj, în colaborare cu partenerii ei, Fundația Centrul de Mediere și Securitate Comunitară (CMSC) și Asociația Centrul Român de Politici Europene (CRPE), finanțat de către Romanian-American Foundation (RAF). Aceștia au inițiat în 2017 și susțin până în prezent rețeaua CoopNet, un grup informal al cooperativelor agricole de dimensiuni mici și mijlocii din România, active economic și disponibile să se implice în activități de învățare.

Informațiile cuprinse în această publicație nu reflectă poziția oficială a Romanian-American Foundation.

“CoopNet 3.0 – Creștem capacitatea cooperativelor micilor fermieri”